

Onur Görmez

6102 Sayılı
Türk Ticaret Kanununa Göre
Rüçhan Hakkının Kısıtlanması

Beta

Yayın No : 3480
İşletme-Ekonomi Dizisi : 1728

1. Baskı - Şubat 2017 - İSTANBUL

ISBN 978 - 605 - 333- 809- 3

Copyright® Bu kitabın bu basısının Türkiye'deki yayın hakları BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş.'ye aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Dizgi : Beta Basım A.Ş.
Baskı - Cilt : Birlik Fotokopi Baskı Ozalit Gıda San. Tic. Ltd. fiti.
Nispetiye Mah. Birlik Sokak No: 2
Nevin Arıcan Plaza 1. Levent/Beşiktaş/İST.
Tel: (0-212) 269 30 00 (Sertifika No. 20179)
Kapak Tasarım : Gökhan Ayrancı

Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. (Sertifika No: 16136)
Narlıbahçe Sok. No: 11 Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel : (0-212) 511 54 32 - 519 01 77
Fax : (0-212) 513 87 05 - 511 36 50
www.betayayincilik.com

Aileme...

ÖNSÖZ

Errare humanum est

Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, 18.8.2015 tarihinde **Prof. Dr. Arslan KAYA** (Başkan-Danışman), **Yrd. Doç. Dr. Esra HAMAMCIOĞLU** ve **Yrd. Doç. Dr. Fatih AYDOĞAN**'dan oluşan jüri önünde savunularak oybirliği ile başarılı bulunan "6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Rüçhan Hakkının Kısıtlanması" başlıklı yüksek lisans tezinin, teşekkürü bir borç bildiğim saygıdeğer jüri üyelerinin öneri ve eleştirileri doğrultusunda, tezlerin savunuldukları şekliyle basılması teamülüne elden geldiğince dikkat edilerek, baskıya hazırlanma aşamasındaki çıkan literatür de eklenerek gözden geçirilmiş halidir.

Çalışmada, mevzuatımızda anonim ortaklıklar bakımından ilk defa bu derece ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş olan rüçhan hakkının kısıtlanması müessesesinin incelenmesi hedef tutulmuştur. Bu kapsamda genel olarak rüçhan hakkının yeni mevzuat ile getirilen değişikliklerle uyumunun ve devamında kısıtlama müessesesinin şartlarının açıklanmasına çabalanmıştır.

Bu konuda çalışma yapmam konusunda beni yönlendiren ve Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı bünyesinde asistanı olma şerefine ve şansına sahip olduğum saygıdeğer Hocam **Prof. Dr. Ömer TEOMAN**'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez danışmanlığımı yürütmeyi kabul ederek bu süreçte her daim çok değerli desteğini ve yönlendirmelerini sunan, incelikli katkılarını esirgemeyen ve çok değerli zamanını ayıran sayın Hocam **Prof. Dr. Arslan KAYA**'ya müteşekkirim.

Bu çalışmanın ortaya çıkması sürecinde sorularımı sabırla yanıtlayan ve akademik tartışma olanağına sahip olmamı sağlayan sayın Hocam **Prof. Dr. Mehmet BAHTİYAR**'a da çok değerli desteği için teşekkür ederim. Aynı zamanda, tez konumu belirledikten sonra çalışma planımı oluşturmamda önerileriyle bana yol gösteren sayın Hocam **Doç. Dr. Sıtkı Anlam ALTAY**'a da şükranlarımı sunmak isterim. Aynı kürsüde çalışma olanağına ve şansına sahip olduğum, sonsuz destekleri ve yönlendirmeleriyle bu çalışmaya ve daha genelinde akademik gelişmeye yön veren sayın Hocam **Yrd. Doç. Dr. Esra HAMAMCIOĞLU**'na ve sayın **Yrd. Doç. Dr. Argun KARAMANLIOĞLU**'na da yürekten minnettarım. Tezin baskıya hazırlanması aşamasında yaptığım değişiklikleri büyük bir dikkatle inceleyip fikirlerini sunan, aramızda görece yeni katılmış olan sevgili çalışma arkadaşım **Ar. Gör. Ahmet ABUT**'a da teşekkür ederim.

Tez çalışmam esnasında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün sağladığı olanakla Erasmus Değişim Programı kapsamında çalışmamın bir kısmını Paris Ovest Nanterre La Défense Üniversitesi'nde gerçekleştirdim. Yurtdışında çalışma yürütebilmem konusunda sağladığı destek ve gösterdiği kolaylık için söz konusu dönemde Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi dekanı olan sayın Hocam **Prof. Dr. Ali GÜZEL**'e de şükranlarımı sunarım.

Kitabın basımını üstlenen Beta Yayıncılık'ın Yönetim Kurulu Başkanı sayın **Seyhan SATAR**'a ve dizgi işlemini büyük bir ilgi ve titizlikle gerçekleştiren sayın **Yağmur IŞIK**'a da içten teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Son olarak, bu çalışmanın uzun ortaya çıkış sürecinde büyük bir sabırla bana maddi ve manevi destek olan sevgili annem, babam ve değerli dostlarım olmadan bu çalışmayı gerçekleştiremeyeceğimi ve kendilerine duyduğum minneti bir kez de buradan belirtmek isterim.

Onur GÖRMEZ
İstanbul – Kasım 2016

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ.....	1
I. RÜÇHAN HAKKI, HAKKIN NİTELİĞİ VE KAPSAMI.....	3
A. Kavram.....	3
1. Tanımı	3
2. Türk Hukukunda Hakkın Tarihçesi.....	6
3. Terminoloji Sorunu	8
4. Korunan Menfaat	10
B. Düzenleniş Biçimi	13
C. Kaynağı.....	14
1. Kanun.....	14
2. Anasözleşme	15
3. Genel Kurul Kararı	16
4. Ortaklığın Yaptığı Sözleşme	17
5. Aralarındaki Öncelik İlişkisi.....	17
D. Bir Payscale Hakkı Olarak Niteliği	21
1. Ortaklık Hakları Yönünden.....	23
2. Bağımsızlaşması Yönünden.....	25
a. Soyut Rüçhan Hakkı	25
b. Somut Rüçhan Hakkı	27
3. İleri Sürülebilirliği Yönünden.....	29
4. Doğrudan – Dolaylı Rüçhan Hakkı	30
5. Müktesep Hak Haline Getirilmesi	33
E. Kapsamı.....	35

1. Sermaye Artırımı Yönünden	35
2. Paylar Bakımından.....	37
a. Yeni Paylara Özgü Olması	37
b. Paylar için Taahhütte Bulunulmamış Olması.....	38
3. Farklı Nitelikte Paylar Olması Durumunda.....	38
a. İmtiyazlı Paylar Bulunması Durumunda.....	39
b. Payların Devir Kabiliyeti Yönünden Farklı Paylara Göre ...	43
(1) Nama ve/veya Hamiline Yazılı Paylar Bakımından	43
(2) Bağlı Nama Yazılı Paylar Bakımından	43
i. Bağlı Nama Yazılı Payların Devri ve Rüçhan Hakkı İlişkisi	44
(a) Borsaya Kote Edilmemiş Paylar Bakımından	48
(b) Borsaya Kote Edilmiş Paylar Bakımından	49
ii. Mevcut Paysahipleri, Bağlam Hükümleri ve Rüçhan Hakkı İlişkisi.....	49
(a) Çıkarılacak Nama Yazılı Payların İlk Defa Bağlama Tabi Olması Durumunda	49
(b) Yalnızca Bağlı Nama Yazılı Pay Bulunan Bir Ortaklıkta Rüçhan Hakkının Kullanılması	50
(c) Ortaklıkta Hem Bağlı Nama Yazılı Paylar Hem Bağlama Tabi Olmayan Paylar Bulunması Durumunda	50
iii. Bağlı Nama Yazılı Payların Bulunması Durumunda Rüçhan Hakkının Devri	53
F. Kullanılması.....	55
1. Kullanım Usulü.....	55
a. Sermaye Artırımına Gidilmesi	55
(1) Sermaye Artırımına Karar Verilmesi	55
(2) İhraç Bedelinin Belirlenmesi	57
b. Kısıtlama Kararı Alınmaması.....	60
c. Kullanım Şartlarının Belirlenmesi	61
(1) Kullanım Şartlarını Belirleyecek Organ	61

(2) Sürenin Belirlenmesi	63
d. İlan	65
e. Katılma Taahhüdünde Bulunulması	68
f. Artan Paylar Üzerinde Ne Yapılacağı Sorunu.....	71
g. Sermaye Artırımının Sicile Tescili ve İlanı	74
2. Pay Üzerinde İntifa Hakkı Kurulmuş Olması Durumunda.....	75
3. Pay Üzerinde Rehin Hakkı Kurulmuş Olması Durumunda.....	78
G. Benzer Kavramlardan Farkı.....	79
1. Bedelsiz Paylardan Edinme Hakkı	79
2. Şartlı Sermaye Artırımında Önerilmeye Muhatap Olma Hakkı	83
3. Şartlı Sermaye Artırımında Değişirme veya Alım Hakkı	87
4. Önalm hakkı	91

II. RÜÇHAN HAKKININ KISITLANMASININ TÜRLERİ VE KAYNAKLARI	93
A. Genel Olarak.....	93
B. Kısıtlama Türleri.....	94
1. Kaldırılma.....	94
2. Sınırlandırma	96
a. Nicelik Yönünden Sınırlandırma	96
b. Nitelik Yönünden Sınırlandırma	96
(1) Payların Nitelikleri Yönünden	96
(2) Paysahibi Yönünden Sınırlandırma	97
(3) Hakkın Niteliğinde Sınırlandırma.....	97
i. Kullanılması Yönünden Sınırlandırma	97
ii. Devredilmesi Yönünden Sınırlandırma	98
C. Kısıtlamayı Gerektiren Haller	101
D. Kısıtlamanın Kaynakları.....	102
1. Kanuni Kısıtlama	102
a. Bankacılık Kanunu.....	102
b. Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı Sorunu	104

2. Anasözleşme ile Kısıtlama	111
a. Rüçhan Hakkında İmtiyazlı Paylar Çıkarılarak	111
b. İntifa Senetleri Çıkarılarak	114
c. Şartlı Sermaye Artırımına Gidilerek	117
d. Anasözleşmesel Bağlam Dolayısıyla	120
e. Anasözleşmeyle Başkaca Kısıtlama Yapılıp Yapılamayacağı Sorunu	122
(1) ETK'daki Durum	123
(2) Mehazdaki Durum	126
(3) TTK'daki Durum	127
i. TTK'nın ETK ve Mehazla Karşılaştırılması	127
ii. Öğretideki Görüşler	128
iii. Görüşümüz	130
3. Esas Sermaye Sisteminde Kısıtlama Kararı Alınması	133
a. Genel Olarak	133
b. Gündeme Madde Konulması	134
(1) Anasözleşmeyle Kısıtlama Yapılmasında	134
(2) Haklı Sebebe Dayanarak Kısıtlama Kararı Alınmasında	135
i. Alman ve İsviçre Düzenleri	135
ii. Mevzuatımızdaki Durum	136
iii. Öğretideki Görüşler	137
iv. Değerlendirmemiz	138
c. Yönetim Kurulu Raporu	142
d. Sermaye Artırımı Kararı Alınması	148
e. Kaldırma ya da Sınırlandırma Kararı Alınması	149
(1) Genel Olarak	149
(2) Uygulanacak Yetersayı	150
(3) Kısıtlama Nedeninin Gösterilmesi	159
(4) Yetkinin Yönetim Kuruluna Bırakılması Sorunu	161

f. İmtiyazlı Payların Varlığında İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulu.....	163
g. Kısıtlama Kararının Anasözleşmesel Rüçhan Hakkına Etkisi.....	165
h. Kararın Tescili.....	167
i. Yeni Çıkarılan Payların Satılamaması Durumunda Kanuni Rüçhan Hakkının Avdet Edip Etmeyeceği.....	168
4. Kayıtlı Sermaye Sisteminde Kısıtlama Kararı Alınması	170
a. Genel Olarak	170
b. Yönetim Kurulunun Yetkilendirilmesi.....	171
(1) Kısıtlama Türleri Açısından Verilebilecek Yetki	171
(2) Haklı Sebeplerin Belirlenip Belirlenmeyeceği Hususu	176
(3) Yetkilendirmede Aranacak Yetersayı.....	178
(4) Süresi	179
c. Yönetim Kurulunun Kısıtlama Kararı Alması	181
d. Yönetim Kuruluna Yetki Verilmemesi Durumunda.....	182
5. Zımnî Kısıtlama Sorunu	184
a. Aynı Sermaye Konulmasında.....	184
b. Devralma Yoluyla Birleşmede	188
6. Fiili Kısıtlama Yapılması	190

III. KISITLAMADA MADDİ ŞARTLAR VE BAŞVURULABİLECEK HUKUKİ YOLLAR.....	192
A. Kısıtlamanın Maddî Şartları	192
1. Olumlu Şart: Haklı Sebep Kavramı	192
a. Genel Olarak	192
b. Ortaklık Yararına Olma	194
c. Gereklilik	198
d. Kanunda Öngörülen Haklı Sebepler	200
(1) Halka Arz	201
(2) İşletmelerin, İşletme Kısımlarının, İştiraklerin Devralınması.....	202

(3) İşçilerin Ortaklığa Katılması.....	205
e. Diğer Haklı Sebepler.....	206
(1) Borçların İtfası	207
(2) Değişirme ya da Alma Hakkı Veren Menkul Kıymet Çıkarılmış Olması	208
(3) Ortaklığın Finansman İhtiyacı	210
(4) Paysahibi Çevresinin Genişletilmesi	211
f. Anasözleşmede Belirlenmesi.....	212
2. Olumsuz Şart: Hiç Kimsenin Haklı Görülmeyecek Şekilde Yararlandırılmaması ya da Kayba Uğratılmaması.....	213
a. Eşit İşlem İlkesine Aykırı Olmama	214
b. Hakların En Az Zarar Verecek Şekilde Kullanılması İlkesine Aykırı Olmama.....	217
B. Kısıtlamaya Karşı Başvurulabilecek Hukuki Yollar.....	221
1. Genel Olarak.....	221
2. Anasözleşme Hükmü Dolayısıyla.....	222
3. Kısıtlama Kararına Karşı	224
a. Kısıtlama Kararının Akıbetinin Sermaye Artırımı Kararına Etkisi Sorunu.....	224
b. Esas Sermaye Sisteminde Kısıtlama Kararına Karşı	225
(1) Genel Olarak.....	225
(2) Şekli Şartlara Aykırılık Durumunda.....	226
i. Gündeme Madde Konulmaması	226
ii. Yönetim Kurulunun Genel Kurula Rapor Sunmaması ...	227
iii. Yetersayılara Uyulmaması	227
(3) Maddi Şartlara Uyulmaması Durumunda.....	227
c. Kayıtlı Sermaye Sisteminde Kısıtlama Kararına Karşı.....	230
4. Fiili Kısıtlama Durumunda.....	232
SONUÇ.....	235

KISALTMALAR

AB :	Avrupa Birliđi
APOK:	Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu
ATF:	Arrêt du Tribunal Fédéral
ATK:	Alman Ticaret Kanunu
AÜHFHD:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.:	Bent
BATİDER:	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BGE:	Bundesgerichts Entscheidungen
BGHZ:	Die Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen
Bkz.:	Bakınız
BTHAE:	Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
C.:	Cilt
c.:	Cümle
co.:	Contre
E.:	Esas
EBK:	818 sayılı Borçlar Kanunu
ETMK:	743 sayılı Türk Medeni Kanunu
ESerPK:	2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
ETK:	6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
f.:	Fıkra
FF:	Feuille Fédérale
FTK:	Fransız Ticaret Kanunu
JdT:	Journal des Tribunaux
H.G.K.:	Hukuk Genel Kurulu
H.D.:	Hukuk Dairesi
İkt. Mal.:	İktisat ve Maliye Dergisi
İÜMHAD:	İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
K.:	Karar
Karş.:	Karşılaştırınız
m.:	Madde
MÜHFHAD:	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
N.:	Numara
S.:	Sayı
s.:	Sayfa
SerPK:	6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SZW/RSDA:	Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht / Revue suisse de droit des affaires et du marché financier

TBB:	Türkiye Barolar Birliđi
TBK:	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.D.:	Ticaret Dairesi
TMK:	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TMSF:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TSY:	Ticaret Sicili Yönetmeliđi
TTK:	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TTSG:	Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
vs.:	Versus
YKD:	Yargıtay Kararları Dergisi